

УДК 330.341

Грищенко І. В.,

i.grischenko@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-4429-4579,

Researcher ID H-4157-2017,

викладач, кафедра гуманітарних і фундаментальних дисциплін, Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ, м. Вінниця

Білецька Н. В.,

tukviynat@ukr.net,

к.е.н., проректор з науково-методичної роботи, викладач кафедри менеджменту, Вінницький кооперативний інститут, м. Вінниця

Циганчук В. А.,

vadim515@ukr.net,

викладач, Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ, м. Вінниця

Мазур О. В.,

kuro-vf@ukr.net,

к.е.н., доц., доцент кафедри економіки і права, Київський університет ринкових відносин, м. Київ

МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

***Анотація.** В статті розкрито актуальність дослідження сучасного стану економіки, на якому формуються конкурентні переваги окремих галузей, суб'єктів господарської діяльності, а також самої держави. Відмічено, що в економічній літературі відсутній єдиний підхід серед науковців до визначення методів забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів у сучасних умовах господарювання. Методичний інструментарій забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів в сучасних умовах економічного розвитку нашої держави визначає принципи реалізації, завдання управління, повноваження і зобов'язання учасників та комплекс управлінських рішень, спрямованих на забезпечення ефективності реалізації. Узагальнені основні користувачі методичного інструментарію процесу забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів. Розкрита роль суб'єкта управління проектами. Досліджено рівень соціального ефекту в процесі реалізації інвестиційно-інноваційного проекту. Розкрита роль суб'єкта державного управління, який визначає поведінку учасників галузевого кластера в процесі досягнення цілей за рахунок розробки відповідного нормативного і методичного забезпечення їх діяльності, а також прямої адміністративної дії. Досліджено складові забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів: організаційну, управлінську, економічну. Наведено етапи організаційної, управлінської, економічної складової забезпечення ефективності проектів. Виділені завдання підприємств – учасників проектів. Запропоновано шляхи єдиної державної політики у сфері підтримки соціально-економічних ініціатив органами державної влади. Рекомендовано систему інформаційного забезпечення інвестиційно-інноваційних проектів. На думку авторів, запропонований комплекс методів забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів, що містить організаційну, управлінську й економічну складові, дозволить забезпечити ефективну реалізацію функцій управління на кожному з етапів реалізації проектів, а також забезпечити і ефективність самих проектів.*

Ключові слова: інвестиції, інновації, проекти, ефективність.

Grischenko I. V.,

i.grischenko@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-4429-4579,

Researcher ID H-4157-2017,

Lecturer, Department of Humanitarian and Fundamental Disciplines, Vinnytsia Educational-Scientific Institute of Economics of Ternopil National Economic University, Vinnytsia

Bilecka N. V.,

tukviynat@ukr.net,

Ph.D., Vice-Rector for Research and Methodical Work, Lecturer of the Department of Management, Vinnytsia Cooperative Institute, Vinnytsia

Ciganchuk V. A.,
vadim515@ukr.net,

Lecturer, Vinnytsia College of Economics and Entrepreneurship of Ternopil National Economic University,
Vinnytsia

Mazur O. V.,
kuro-vf@ukr.net,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Law, Kyiv University
of Market Relations, Kyiv

METHODS OF ENSURING THE EFFICIENCY OF INVESTMENT&INNOVATIVE PROJECTS

Abstract. *The article reveals the relevance of the study of the current state of the economy, which depends on the competitive advantages of individual industries, economic entities, as well as the state itself. It is noted that in the economic literature there is no single approach among scientists to determining methods for ensuring the efficiency of investment&innovative projects in modern business conditions. Methodical tools for ensuring the efficiency of investment&innovative projects in the modern conditions of economic development of our state determines the principles of implementation, management tasks, powers and obligations of participants as well as a set of managerial decisions aimed at ensuring the efficiency of implementation. The main users of the methodical tools in the process of ensuring the efficiency of investment&innovative projects are generalized. The role of the subject of project management is revealed. The level of social effect in the process of implementation of investment&innovative project is investigated. The role of the subject of public administration, which determines the behavior of members of the industry cluster in the process of achieving goals through the development of appropriate regulatory and methodical support for their activities, as well as direct administrative action is revealed. The components of ensuring the efficiency of investment&innovative projects: organizational, managerial, economic are studied. The stages of organizational, managerial, economic components of ensuring the efficiency of investment&innovative projects are given. The tasks of the enterprises - participants of projects are defined. The ways of a unified state policy in the field of social and economic initiatives support by public authorities are proposed. The system of informational support of investment&innovative projects is recommended. According to the authors, the proposed set of methods to ensure the efficiency of investment&innovative projects, containing organizational, managerial and economic components, will provide the effective implementation of management functions at each stage of project implementation, as well as ensure the efficiency of the projects themselves.*

Key words: investments, innovations, projects, efficiency.

JEL Classification: M 21

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2020-60-05>

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки нашої країни, як на рівні державного сектора, наукового середовища, так і серед суб'єктів економічної діяльності потребує більшої уваги до дослідження мезорівня економіки, на якому формуються конкурентні переваги окремих галузей, суб'єктів господарської діяльності, а також самої держави. Забезпечення інноваційної моделі економічного зростання країни продукується переходом до сучасного типу просторового розвитку української економіки, зокрема за рахунок формування нових центрів соціально-економічного розвитку – мережі інноваційно-орієнтованих підприємств, які напругу залежать від інфраструктури регіону.

У процесі розвитку економіки країни істотну роль відіграють не тільки самі підприємства та їх економічні взаємозв'язки, але і простір між ними і над ними. Зокрема, процес руйнування структур і інститутів мезоекономіки став одним із основних чинників розвитку економічної кризи в нашій країні. Разом з тим, негативні трансформації у

структурі галузевого управління в цей же період позбавили можливості забезпечити ефективну реалізацію державних пріоритетів економічного розвитку на рівні суб'єктів економічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методичні та теоретичні проблеми ефективності інвестиційно-інноваційних проектів відображені в наукових працях Р. Барнета, В. М. Мішина, З. Беккера, Н. П. Масленникова, Т. Візлера, Н. Ю. Круглова, З. Гошала, В. А. Кабанова, Р. Менша, Л. М. Гохберга, Р. Мінцберга, Г. Я. Гольдштейна, Е. Менсфілда, Ю. В. Вертакова, Б. Санто, В. П. Баранчєєва, Б. Твісса, С. Д. Бешельова, С. Фельдмана, Й. Шумпетера та ін.

Постановка завдання. В економічній літературі відсутній єдиний підхід серед науковців до визначення методів забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів у сучасних умовах господарювання, що актуалізує проблему відповідного узагальнення методичного інструментарію. Метою статті є дослідження складових

забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів; виокремлення основних користувачів методичного інструментарію забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів; визначення складових забезпечення ефективності проектів: організаційної, управлінської, економічної.

Викладення основного матеріалу дослідження. Основними методами забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів на сучасному розвитку економіки є забезпечення умов (фінансових, матеріальних, інформаційних) для розробки і реалізації інвестиційно-інноваційних проектів, здатних у довгостроковій перспективі задовільнити потреби зацікавлених в їх реалізації сторін і досягти запланованих економічних і соціальних ефектів.

Методичний інструментарій забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів у сучасних умовах економічного розвитку нашої держави визначає принципи реалізації, завдання управління, повноваження і зобов'язання учасників та комплекс управлінських рішень, спрямованих на забезпечення ефективності реалізації інвестиційно-інноваційних проектів [1, с. 14].

Методи забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів розподіляються на наступні складові:

- організаційну (принципи реалізації, завдання управління, повноваження й обов'язки учасників, інформаційне забезпечення управління);

- економічну (методичний підхід ранжування інвестиційно-інноваційних проектів, співвідношення показників інвестиційно-інноваційних проектів до ключових показників);

- управлінську (сукупність етапів реалізації інвестиційно-інноваційних проектів із визначенням завдань для кожного етапу, комплекс управлінських рішень для забезпечення ефективності реалізації інвестиційно-інноваційних проектів).

До основних користувачів методичного інструментарію забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів відносяться: суб'єкти державного управління (державний, регіональний, місцевий рівень) і суб'єкт управління, що безпосередньо реалізовує інвестиційно-інноваційний проект (разом їх можна визначити як учасників реалізації проекту) [2, с. 87].

Суб'єкт управління генерує довгостроковий стійкий соціальний ефект у процесі реалізації інвестиційно-інноваційного проекту, а суб'єкт державного управління визначає поведінку учасників галузевого кластера в процесі досягнення цілей за рахунок розробки відповідного нормативного і методичного забезпечення їх діяльності, а також прямої адміністративної дії [3, с. 158; 10, с. 87].

До основних методів забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів ми можемо віднести:

1. Організаційну складову:

- принципи реалізації;
- завдання управління;

- повноваження і зобов'язання учасників реалізації;

- завдання громадського обговорення планів реалізації;

- завдання інформаційного забезпечення управління.

2. Управлінську складову:

- сукупність етапів реалізації проектів і певних завдань для кожного з етапів;

- комплекс управлінських рішень для забезпечення ефективності реалізації в умовах розвитку галузевих кластерів.

3. Економічну складову:

- підхід до співвідношення показників, що характеризують соціальний ефект, і основних показників ефективності, встановлених на рівні регіонів для досягнення місцевими органами влади;

- методичний підхід до ранжирування в процесі формування портфеля і структуризації джерел фінансування пріоритетних напрямків.

Етапами організаційної складової забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів є:

- координація державного, регіонального та місцевого стратегічного управління і напрямків бюджетної політики;

- визначення внутрішніх і зовнішніх умов, тенденцій, обмежень, диспропорцій, дисбалансів і можливостей, включаючи соціальні;

- визначення цілей, зокрема соціальних, і завдань інвестиційно-інноваційних проектів;

- вибір напрямків і способів досягнення цілей, зокрема соціальних, і вирішення завдань реалізації інвестиційно-інноваційних проектів, що забезпечують найбільшу ефективність при використанні необхідних ресурсів;

- формування і реалізація комплексу заходів, що забезпечують досягнення цілей, і вирішення завдань реалізації інвестиційно-інноваційних проектів;

- визначення ресурсів для досягнення цілей та вирішення завдань реалізації інвестиційно-інноваційних проектів;

- координація дій учасників реалізації інвестиційно-інноваційних проектів і заходів, передбачених планами, за термінами їх реалізації, очікуваними результатами і параметрами ресурсного забезпечення;

- організація моніторингу і контролю реалізації інвестиційно-інноваційних проектів;

- науково-технічне, інформаційне, ресурсне і кадрове забезпечення інвестиційно-інноваційних проектів;

- створення умов, що забезпечують залучення суб'єктів господарювання до процесу реалізації інвестиційно-інноваційних проектів [4, с. 43; 9, с. 126-128].

Управлінська складова методів забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів представляється сукупністю певних етапів реалізації даних проектів і завдань для кожного з них, а саме:

- визначення цілей, зокрема соціальних, реалізації інвестиційно-інноваційних проектів;

- планування шляхів реалізації інвестиційно-інноваційного проекту;
- реалізація інвестиційно-інноваційного проекту;
- моніторинг і контроль реалізації інвестиційно-інноваційного проекту в умовах галузевого кластера [5, с. 72; 8, с. 147].

Економічна складова методів забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів представлена підходом до співвідношення показників, що характеризують прояви соціально-економічного ефекту даних проектів на мікро- і мезорівні, і ключових показників ефективності (соціальні показники), встановлених на місцевому рівні для досягнення регіональними органами влади, а саме:

- визначаються показники, що характеризують прояви соціального ефекту інвестиційно-інноваційного проекту на мікро- і мезорівні;
- проводиться аналіз нормативної документації державного рівня (накази Президента України, а також нормативно-правові акти, прийняті для їх реалізації), а також місцевого рівня (програми розвитку), що містять соціальні показники;
- співвідношення показників, що характеризують соціально-економічний ефект інвестиційно-інноваційного проекту, і показників ефективності, встановлених для місцевих органів влади [6, с. 145; 7, с. 22].

Підприємство, що здійснює реалізацію інвестиційно-інноваційного проекту, повинно приймати на себе зобов'язання виконувати проект відповідно до затверджених і узгоджених завдань, зокрема реалізовувати заплановані етапи проекту, а також на регулярній основі готувати звіти (доповіді) про хід реалізації інвестиційно-інноваційного проекту і досягнення запланованих показників.

Органам державної влади необхідно брати участь в забезпеченні реалізації єдиної державної політики у сфері підтримки соціально-економічних ініціатив на місцевому рівні, організувати розробку проектів нормативно-правових актів у даній сфері і здійснювати методичне забезпечення реалізації ініціатив на місцевому рівні.

На державному рівні також повинно здійснюватися затвердження порядку методичного забезпечення планування і реалізації інвестиційно-інноваційних проектів. Місцевим органам влади необхідно визначити послідовність розробки і взаємозв'язку інвестиційно-інноваційних проектів і показників, що містяться в них, зокрема соціальних, а також порядок формування системи цільових показників, виходячи з пріоритетів соціально-економічного розвитку регіону. Вагомим значення набуває взаємоузгодженість цілей, завдань і показників діяльності місцевих органів влади в процесі планування і реалізації інвестиційно-інноваційних проектів. Моніторинг інформації стосовно проектів, які заплановані до реалізації, повинен здійснюватися шляхом вивчення проекту на рівні бізнес-ідеї, здійснення первинного контакту з ініціатором (ініціаторами) проекту, проведення попередньої оцінки на відповідність його пріоритетним напрямкам інвестування. Відбір проектів необхідно

здійснювати шляхом їх розподілення на ті, що потребують значного доопрацювання, та на проекти, по яких є бізнес-плани та фінансові моделі, розроблені відповідно до затверджених стандартів і з урахуванням вимог українських і міжнародних інвесторів, а також підтверджуючої документації (проектно-кошторисна документація, договори і т.д.). В процесі реалізації інвестиційно-інноваційних проектів необхідно здійснювати моніторинг і поетапний контроль виконання методом затвердження порядку підготовки та подання звітів (доповідей) про реалізацію проектів.

Плани реалізації інвестиційно-інноваційних проектів в обов'язковому порядку повинні виноситися на громадське обговорення з урахуванням вимог чинного законодавства.

Форма, порядок і терміни громадського обговорення плану реалізації інвестиційно-інноваційного проекту встановлюються органами державної влади або органами місцевого самоврядування.

Зауваження і пропозиції, що надійшли в ході громадського обговорення плану реалізації інвестиційно-інноваційного проекту, мають бути розглянуті органами державної влади, органами місцевого самоврядування, відповідальними за розробку і реалізацію економічної політики на відповідній території, а також підприємством-ініціатором проекту.

У цілях забезпечення доступності інформації про основні положення плану реалізації інвестиційно-інноваційного проекту він підлягає розміщенню на офіційному сайті органу, відповідального за розробку і реалізацію економічної політики в регіоні, а також на загальнодоступному інформаційному ресурсі, присвяченому реалізації інвестиційних ініціатив у регіоні.

Також в сучасних умовах ефективне управління інвестиційно-інноваційними проектами повинно ґрунтуватися на збудованій системі інформаційного забезпечення даного процесу.

З цією метою має бути створена регіональна інформаційна система, що забезпечує формування й обробку даних про інвестиційно-інноваційні проекти, що реалізуються і запланованих до реалізації, на основі розподіленої інформації, що міститься в регіональних і муніципальних інформаційних ресурсах і системах, даних офіційної регіональної статистики, відомостей, необхідних для забезпечення підтримки ухвалення управлінських рішень у сфері державного управління.

Дана інформаційна система призначена для виконання наступних функцій: ведення регіонального реєстру інвестиційно-інноваційних проектів, що реалізуються і запланованих до реалізації; моніторинг і контроль реалізації проектів; моніторинг і контроль запланованих показників, зокрема соціальних проектів, що реалізуються; моніторинг ефективності діяльності учасників реалізації проектів; забезпечення доступу учасників реалізації проектів, зацікавлених господарюючих суб'єктів і інвесторів до планів реалізації проектів і звітних документів, здійснюваного з використанням єдиної системи ідентифікації і аутентифікації; розробка,

громадське обговорення й узгодження планів; інформаційно-аналітичне забезпечення учасників реалізації проектів у процесі вирішення ними завдань управління даними проектами.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Отже, запропонований комплекс методів забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів, що містить організаційну, управлінську й економічну складові, дозволить забезпечити ефективну реалізацію функцій управління на кожному з етапів реалізації проектів, а також забезпечити і ефективність самих проектів. У свою чергу, соціальна компонента, що міститься в розробленому методичному інструментарії, дозволить забезпечити досягнення запланованого соціального ефекту, що, у свою чергу, сприятиме досягненню цілей соціально-економічного розвитку на регіональному рівні.

Розроблений набір управлінських рішень для забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів повинен надавати можливість мінімізації (нейтралізації) таких рис проектів, як: ризик розриву господарських зв'язків між окремими підприємствами-учасниками; ризик виходу підприємств із галузевого ринку; ризик порушення координації і загального управління підприємствами при реалізації проекту; ризик некоректної поведінки підприємств, які реалізують проект, у ринковому середовищі; екологічний і соціальний ризику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Небава М. І. Інноваційно-інвестиційні аспекти підвищення конкурентоспроможності економіки регіонів / Небава М. І., Буренніков Ю. Ю., Бершов Д. М. // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2010. – № 5. – С. 12-15.
2. Оцінка інноваційних кластерних проектів / Гріщенко І. В., Білецька Н. В., Клівіденко Л. М., Циганчук В. А. // Торгівля, комерція, підприємництво. – Львів, 2015. – № 19. – С. 86-89.
3. Гріщенко І. В. Інвестиційно-інноваційний розвиток підприємств в умовах системних перетворень / Гріщенко І. В., Білецька Н. В., Клівіденко Л. М. // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. – Львів, 2016. – № 50. – С. 157-161.
4. Буренніков Ю. Ю. Формування структури механізму управління інноваційною діяльністю / Буренніков Ю. Ю. // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2007. – № 3. – С. 42-45.
5. Гріщенко І. В. Фактори активізації інвестиційної привабливості підприємств / Гріщенко І. В., Білецька Н. В., Циганчук В. А. // Підприємництво і торгівля. – Львів, 2017. – № 22. – С. 64-76.
6. Гріщенко І. В. Система забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств / Гріщенко І. В., Балахонова О. В. // Шляхи активізації інноваційної діяльності в освіті, науці, економіці : зб. наук. праць. – 2016. Вінниця. Т. 1. – С. 145-147.
7. Поліщук Н. В. Теоретичні підходи до визначення сутності інновацій / Поліщук Н. В. // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 1 (22). – С. 20-23.

8. Гріщенко І. В. Структурна модель інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства / Гріщенко І. В., Денисюк О. М. // Шляхи активізації інноваційної діяльності в освіті, науці, економіці : зб. наук. праць. – 2016. Вінниця. Т. 1. С. 147-149.

9. Поліщук Н. В. Функціонування економічних систем: моделі складових результативності : монографія / Поліщук Н. В. – Вінниця : ВНАУ, 2010. – 396 с.

10. Ярмоленко В. О. Складові результативності функціонування складних систем як об'єкти моделювання / Ярмоленко В. О., Поліщук Н. В. // Вісник Черкаського університету. Серія – Економічні науки. – Черкаси : ЧНУ, 2012. – № 33(246). – С. 86-93.

REFERENCES

1. Nebava, M. I. Buriennikov, Y. I. and Bershov, D. M. (2010), Innovatsiino-investytsiini aspekty pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ekonomiky rehioniv, *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu*, № 5.
2. Hrishchenko, I. V. Biletska, N. V. Klividenko, L. M. and Tsyhanchuk, V. A. (2015), Otsinka innovatsiinykh klasternykh proektiv, *Torhivlia, komertsia, pidpriemnytstvo*, Lviv, № 19, s. 86-89.
3. Hrishchenko, I. V. Biletska, N. V. and Klividenko, L. M. (2016), Investytsiino-innovatsiinyi rozvytok pidpriemstv v umovakh systemnykh peretvoren, *Visnyk Lvivskoi komertsii noi akademii. Seria ekonomichna.*, Lviv, № 50, s. 157-161.
4. Buriennikov, Y. I. (2007), Formuvannia struktury mekhanizmu upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu, *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu*, № 3, s. 42-45.
5. Hrishchenko, I. V. Biletska, N. V. and Tsyhanchuk, V. A. (2017), Faktory aktyvizatsii investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstv, *Pidpriemnytstvo i torhivlia*, Lviv, № 22, s. 64-76.
6. Hrishchenko, I. V. and Balakhonova, O. V. (2016), Systema zabezpechennia investytsiino-innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv, *Shliakhy aktyvizatsii innovatsiinoi diialnosti v osviti, nautsi, ekonomitsi*: zb. nauk. prats, Vinnytsia, T. 1, s. 145-147.
7. Polishchuk, N. V. (2009), Teoretychni pidkhody do vyznachennia sutnosti innovatsii, *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, № 1 (22), s. 20-23.
8. Hrishchenko, I. V. and Denysiuk, O. M. (2016), Strukturna model investytsiino-innovatsiinoho potentsialu pidpriemstva, *Shliakhy aktyvizatsii innovatsiinoi diialnosti v osviti, nautsi, ekonomitsi*: zb. nauk. prats, Vinnytsia, T. 1, s. 147-149.
9. Polishchuk, N. V. (2010), Funktsionuvannia ekonomichnykh system: modeli skladovykh rezultatyvnosti: monohrafiia, VNAU, Vinnytsia, 396 s.
10. Yarmolenko, V. O. and Polishchuk, N. V. (2012), Skladovi rezultatyvnosti funktsionuvannia skladnykh system yak obiekty modeliuвання, *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seria - Ekonomichni nauky.*, ChNU, Cherkasy, № 33(246), s. 86-93.

Стаття надійшла до редакції 28 травня 2020 року